

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОДУКЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню дистанційного навчання як процесу створення освітньої продукції. В статті подано визначення сутності поняття «дистанційне навчання» та визначені переваги цієї форми навчання у порівнянні з тими, що використовуються у навчальних закладах на даний час. В статті розкрито сутність основних моделей організаційних структур дистанційного навчання в сфері вищої освіти, а саме: доповнення до традиційної університетської освіти, віртуальні університети, консорціуми, угоди. Також, розкритий зміст компонентів навчального процесу організованому за дистанційною (або змішаною) формою навчання: цілі, зміст, організаційні форми, засоби навчання, система контролю та оцінки результатів навчання. В статті визначено, що дидактичне забезпечення певного навчального курсу має включати: вступ або методичні рекомендації, заняття (інформаційні блоки) за матеріалами змісту структурної частини курсу, тести, практикум, підручники, словники, список посилань на інтернет-сторінки і ресурси мережі, форум, відповіді на найбільш популярні питання тощо.

Ключові слова: дистанційне навчання, модель організаційної структури дистанційного навчання, компонент навчального процесу, навчальний курс, тьютор, студент.

Постановка проблеми. Справжньою новацією XXI сторіччя стала дистанційна форма навчання. Питання інформаційної забезпеченості всього людства набуває все більшого значення. Сучасні інформаційні технології дозволяють перейти на новий рівень існуючої системи освіти від традиційних до новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій навчання і віртуального освітнього простору. Так, В.Г.Кремень переконаний, що дистанційна форма освіти – реакція на зовнішні зміни, які відбуваються у світі (об’єктивні тенденції глобалізації світу, підвищення динаміки його соціально- економічного розвитку, бурхливий розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій) [1].

Дистанційні технології відкривають перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Вони дозволяють перейти на новий рівень існуючої системи освіти, від традиційних до новітніх інформаційно-телекомунікаційних технологій навчання і віртуального освітнього простору. Вступ України до Болонського процесу у ВНЗ вимагає посилення самостійної роботи студентів. Саме дистанційні технології навчання дають можливість забезпечити студентів завданнями для самостійного виконання, електронними навчальними ресурсами для самостійного опрацювання, реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента [2].

Виклад основного матеріалу. Дистанційна освіта бурхливо розвивається в багатьох країнах світу, проте для України це відносно новий вид освіти. У вітчизняній літературі неодноразово розглядалися проблеми становлення та розвитку дистанційного навчання в Україні: праці Н. Казаринової [3], Б. Шуневича [4], Г. Яценка [5], С.Степаненка [6], В. Стрельнікова [7] та інші. Незважаючи на різноманітність наукових праць і глибину їхніх досліджень на сьогоднішній день не існує єдиного визначення поняття «дистанційне навчання», ще й у зв’язку із існуванням найрізноманітніших моделей навчання на відстані.

В нормативно-правових документах дистанційне навчання розглядають як форму організації навчального процесу у закладах освіти, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів державного зразка про відповідний освітній рівень [8].

В науковій літературі, деякі автори визначають дистанційне навчання як учіння на відстані (відзначимо, що тут має місце дослівний переклад терміна distant learning). Інші відзначають при цьому відсутність безпосереднього контакту вчителя і учнів, вбачають у ньому новий тип заочного навчання, ефективність якого підвищується завдяки

використанню сучасних інформаційних технологій. У деяких визначеннях наголошується відмінність дистанційного навчання від заочного, яка зумовлена використанням сучасних технологій. Зроблено спроби намітити основні ознаки дистанційного навчання [9; 10; 11]. У визначенні дистанційного навчання американською асоціацією дистанційного навчання виділяються такі його ознаки: а) географічна віддаленість того, хто навчається, від педагога; б) використання засобів для передачі навчальної інформації, при цьому розмежовуються навчання (викладання) і учіння, кожне з яких передбачає певну роль учителя і учня. При визначенні дистанційного навчання часто наголошують на мережевому застосуванні комп'ютера як засобу навчання, водночас відзначається, що для пред'явлення учням навчальних засобів можуть застосовуватися також телефон, телевізор, поштові відправлення тощо [12].

Науковці (М.Бугайова, В. Депутат, О. Комісарова, Ю. Машбиць, М. Смульсон, В. Цап) [9; 10; 11] тлумачать дистанційне навчання як особливу систему навчання, в якій має місце поєднання інформаційних (інформаційно-комп'ютерних) технологій навчання із комунікаційними (вони включають, поряд із традиційними засобами комунікацій, комп'ютери, локальні й глобальні мережі, електронну пошту, Інтернет). Поєднання цих технологій дозволило не тільки значно розширити середовище застосування комп'ютера, а й створити принципово нову систему освіти, реальну можливість кожній людині одержати освіту на будь-якому рівні, включаючи і вищу, незалежно від її соціального статусу і навіть рівня підготовки.

Отже, під поняттям «дистанційне навчання» розуміють курси, навчальні програми, комплекси, визначальними рисами яких є, по-перше, відірваність викладача й студента один від одного у просторі та (або) у часі; по-друге, те, що над процесом учіння контроль переважно належить студентові, а не віддаленому викладачу; і по-третє, комунікація між викладачем і студентом є безконтактною, опосередкованою певними технічними засобами. Дистанційне навчання, яке об'єднує новітні інформаційні і телекомунікаційні технології, відкриває нові шляхи організації системи освіти, створює реальні можливості забезпечення неперервної освіти, дає можливість кожній людині одержувати вищу освіту і підвищувати свою професійну кваліфікацію [12].

До переваг дистанційної освіти пред традиційними її формами можна віднести те, що вона створює студенту найзручніші умови для засвоєння навчального матеріалу протягом 24 годин на добу і 7 днів на тиждень; відсутність територіальної та часової прив'язки студента до університету, в якому він навчається, що приваблює багатьох студентів; за даними російських викладачів, таке навчання дешевше приблизно вдвічі; монолог викладача перетворюється на діалог двох колег, один із яких більш досвідчений; знання може здобувати студент безпосередньо у того викладача, якого обере; процес здобуття знань у дистанційному навчанні – це самостійна робота [26]. У зв'язку з цим, поряд з переліченими перевагами, одним зі «слабких місць» організації навчання за дистанційною формою, на яке найчастіше вказують в літературі, виступає самоорганізації учбової діяльності студентів. Як зазначає М.Смульсон: «Специфіка віртуального освітнього простору сприяє поляризації учинневої діяльності від повністю несамоїсної (контрольні роботи та реферати «скачуються», завдання за учня виконують інші учні, батьки, вчителі, дружина, співробітники, друзі тощо) до повного перебирання учнем на себе функцій управління учинневою діяльністю (за Ю.І.Машбицем – «самонавчання»)» [12] Отже, ефективність освіти за дистанційною формою базується на самоорганізації студента, бажанні навчатися, його розумінні необхідності набутих знань та вмінь. Емпіричні дослідження вказують на те, що дистанційна форма для студентів з низьким рівнем самоорганізації навчання викликає певні труднощі [4].

Наведені переваги дистанційного навчання а також сучасні економічні, політичні та соціальні зміни, що відбуваються в державі, сприяють активному впровадженню даної форми навчання в вітчизняний освітній процес. При цьому нормативно-правовою базою є: Закон України від 09.01.2007 № 537-V «Про основні засади розвитку інформаційного

суспільства в Україні на 2007– 2015 роки»; «Положення про дистанційне навчання» затверджене наказом №40 Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004; Указ Президента України № 928/2000 «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні»; Наказ № 293/2000 міністра освіти та науки «Про створення Українського центру дистанційної освіти» (УЦДО); «Концепція дистанційної освіти в Україні» від 01.12.2000 р. та інші [13]. На даний момент готується до розгляду та ухвалення «Положення про дистанційне навчання у навчальних закладах».

Сьогодні майже все вищі навчальні заклади України використовують елементи дистанційного навчання, як доповнення до традиційних форм освіти: Київський національний торговельно-економічний університет; Інститут заочної та дистанційної освіти НАУ; Національний технічний університет КПІ; Міжрегіональна Академія Управління Персоналом; Українсько-американський гуманітарний інститут; Київська державна академія водного транспорту ім. гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного; Державний інститут підготовки кадрів промисловості України; Київський бізнес-інститут; Інститут туризму Федерації профспілок України; Державна академія статистики, обліку та аудиту та інші. Проте, лише небагато з них пропонують використання дистанційного навчання як окремої форми отримання споживачем повноцінних освітніх послуг, а саме це такі навчальні заклади: Центр дистанційного навчання Освітньої Мережі Глобального Розвитку Світового Банку Національної академії державного управління при Президентові України; Кримський центр Європейського Університету фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу; Сумісний російсько-український Інститут інформаційних і управлінських технологій (The Institute of Informational and Management Technologies, скорочено ІІМТ); Відкритий Міжнародний Університет розвитку людини «Україна»; Центр дистанційного навчання при Кременчуцькому інституті Дніпропетровського університету економіки і права; центрально-східно-європейський віртуальний університет та інші.

Загалом, існує 4 основні її моделі організаційних структур дистанційного навчання в сфері вищої освіти: доповнення традиційної університетської освіти, віртуальні університети, консорціуми, угоди.

Доповнення традиційної університетської освіти. Переважна більшість ВНЗ, що надають можливості дистанційного навчання, це традиційні університети та коледжі зі студентами, що навчаються, так би мовити, «на місці». Такі заклади пропонують у межах ДН деякі дисципліни або навіть цілі програми. Студенти дистанційної форми навчання зараховуються в університет за традиційною схемою, працюють з тими самими викладачами, що й студенти денного відділення. Різниця полягає лише в спілкуванні: викладачі створюють сайти в мережі Інтернет, які доповнюють їхні курси та забезпечують доступ до знань студентам, які перебувають за межами навчального закладу.

Віртуальні університети. До цього типу належать вищі навчальні заклади, які надають освітні послуги з допомогою засобів Інтернет-технологій: вибір навчального курсу, його оплата, заняття зі студентами, передача контрольних завдань та їх перевірка, а також здача проміжних і фінальних іспитів. На даний момент віртуальних університетів не так багато в основному через високі вимоги до апаратно-програмного оснащення і рівня підготовки персоналу, а також необхідності значних початкових фінансових вкладень. Найбільш відомими «віртуальними університетами» є: Університет західних губернаторів (США) (<http://www.wgu.edu/>); Канадський відкритий університет (<http://www.athabasca.ca/>); Національний технологічний університет (США) (<http://www.ntu.edu/>); Каліфорнійський віртуальний університет (<http://www.california.edu/>); Голландський відкритий університет (<http://www.ou.nl/>); Відкритий університет Ізраїлю (<http://www.openu.ac.il/>); Британський відкритий університет (<http://www.open.ac.uk/>); Міжнародний Фінансово-Економічний Інститут (Харків, Україна) (<http://mfei.com.ua/>).

Консорціуми. Існують різні угоди, за якими кілька університетів об'єднуються через державну або регіональну мережу з метою надання бажаними програми ДН. Право надання

ступеня або кредитних годин зберігається за вищим навчальним закладом, а не за консорціумом. Прикладом такої моделі організації дистанційного навчання є так звана Освітня мережа штату Мен (The Education Network of Maine), створена на базі Університету штату Мен у 1988 р. для обслуговування вищих навчальних закладів цього штату.

Угоди. Йдеться про різноманітні угоди між вищими і навчальними закладами, викладачами й провайдером щодо ДН. На відміну від консорціумів, право надання академічного ступеня за такими угодами належить структурі, яка виникає внаслідок підписання й реалізації угоди, а не університетам, що підписали угоду. Як приклад такої структури можна назвати «Університет губернаторів штатів» (Governors State University), що співпрацює з 25 місцевими коледжами по всій країні, надаючи "дорослим" студентам можливість здобути вищу освіту на рівні бакалавра, не залишаючи місце проживання [18].

Для дистанційного навчання характерні всі властиві навчальному процесу компоненти системи навчання: цілі, зміст, організаційні форми, засоби навчання, система контролю та оцінки результатів [14].

Метою дистанційного навчання у ВНЗ є надання студентам, слухачам можливості отримати якісні знання, набути уміння та навички відповідно до обраної навчальної програми та державних освітніх стандартів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Основними завданнями дистанційного навчання є: розширення можливостей доступу різних категорій студентів, слухачів до якісного навчання за відповідними програмами; забезпечення індивідуалізації навчального процесу у відповідності до потреб, особливостей і можливостей тих, хто навчається; підвищення якості та ефективності навчального процесу шляхом застосування актуальних освітніх технологій; створення додаткових можливостей для спілкування педагогічних (науково-педагогічних) працівників з студентами, слухачами та студентів, слухачів між собою в межах активного творчого засвоєння програми навчання; забезпечення контролю якості освіти [15].

Суб'єктами навчального процесу у ВНЗ, що відбувається за дистанційною формою навчання, є: студенти (слухачі), педагогічні, науково-педагогічні працівники, методисти, адміністративно-керівний склад, інженерно-технічний склад, допоміжний склад [15].

Загалом, як зауважує О. Андреев [14], роль викладача ВНЗ в організації та забезпеченні навчального процесу за формами дистанційної освіти змінилася. Викладач, який здатний ефективно реалізувати навчальний процес на основі електронних освітніх ресурсів і їх моделей, в даний час все частіше називається тьютором.

На сьогодні існує декілька підходів до визначення поняття «тьютор». Згідно з підходами Т. Ковальнової та Н. Рибалкіної, тьютор – це помічник викладача, посередник між лектором (професором) і студентом, який виконує скоріше не педагогічну, а організаторську функцію. У працях Н. Борисової та Є. Гаврилової тьютор розуміється як спеціаліст в галузі організації освіти та самоосвіти, який підтримує студентів у процесі самоосвіти власної компетентності [16].

На наш погляд, найвдалішим у відповідності до функцій, які покладені на викладача при організації навчання за дистанційною формою, є визначення поняття «тьютор» подає у своїй монографії С. Щенніков. Тьютор визначається як викладач-консультант – «спеціаліст в галузі організації навчання і самоосвіти. На тьютора покладена відповідальність за ведення цілісного освітнього модуля, організації індивідуальної та групової роботи зі студентами. До задач тьютора входять методична підготовка і проведення групових занять-практикумів; допомога у виконанні атестаційних робіт, їх перевірка і оцінка; консультації та інші форми педагогічної та психологічної підтримки студентів; індивідуальна допомога студентам у вирішенні академічних чи особистих проблем, що пов'язані з навчанням; професійна орієнтація та консультування з питань кар'єри. Актуальні ролі тьютора – дидактичні, організаційні, маркетингові, консультаційні, лідерські» [17, с.4].

Виходячи з даного визначення основними функціями тьютора є:

▪ функція забезпечення засвоєння знань – педагогічна підтримка з боку тьютора забезпечує розуміння навчального матеріалу і оволодіння ним студентом; демонструючи оптимальні способи роботи з електронними освітніми ресурсами, тьютор стимулює формування нових навичок і способів поведінки;

▪ організаційна функція – координація взаємодії студента з освітньою установою, організація взаємодії студентів з тьютором і один з одним, організація взаємного навчання, управління послідовністю і часом навчання;

▪ комунікативна функція – здійснення спілкування студентів з тьютором і між собою; управління групою динамікою, розподіл групових позицій і ролей;

▪ мотиваційна функція – виявлення індивідуальних мотивів і потреб студентів; допомога в усвідомленні особистісних перспектив, пов'язаних з навчанням;

▪ моніторинг і контроль – виявлення індивідуальних труднощів і обмежень студентів, допомога в їх подоланні; детальний та послідовний моніторинг діяльності студентів, контроль і оцінка знань і умінь по закінченні навчання.

В освітньому процесі ДН використовуються як традиційні, так і інноваційні засоби навчання, засновані на застосуванні комп'ютерної техніки і телекомунікацій і інших нових інформаційних технологій. Всі вони поділяються на програмно-технічні і навчальні засоби навчання (друковані і електронні навчальні видання).

Таблиця 1

Реалізація організаційних форм дистанційного навчання з використанням нових інформаційних технологій

Організаційна форма заняття	Засоби організації спілкування
Лекційні заняття	В основному не потрібні, проте можливо використовувати: <ul style="list-style-type: none"> • форуми (у тому числі аудіо та відео); • телевізійні відеоконференції.
Лабораторні та практичні заняття	<ul style="list-style-type: none"> • електронні дискусії; • текстовий і графічний форуми; • засоби спільної групової роботи; • телефон.
Контрольні заняття	<ul style="list-style-type: none"> • електронна пошта; • електронні дискусії; • телефон; • текстовий і графічний форуми.
Семінари	<ul style="list-style-type: none"> • електронні дискусії; • форуми (у тому числі аудіо та відео); • телевізійні відеоконференції.
Консультації	<ul style="list-style-type: none"> • електронна пошта; • електронні дискусії; • текстовий і графічний форуми; • телефон.
Самостійна (позаурочна) робота	<ul style="list-style-type: none"> • електронна пошта; • електронні дискусії; • текстовий форум; • засоби спільної групової роботи; • телефон.
Контрольні заняття	Зазвичай проводяться 3 використанням комп'ютерного контролю

Системотехнічне забезпечення дистанційного навчання включає: апаратні засоби, телекомунікаційне забезпечення, програмне забезпечення загального та спеціального призначення (наприклад Institute of Electrical and Electronics Engineers), IMS (Instructional Management Systems), наприклад, SCORM (Sharable Content Object Reference Model); 4) Веб-ресурси навчальної програми (дисципліни) [2].

Засоби організації спілкування при ДН можна розділити на три групи: пошта (в тому числі кур'єрська); радіозв'язок і телефонний зв'язок, телевізійне мовлення; мережеві засоби (електронна пошта, електронні дискусії (news), текстовий форум (chat), графічний форум (whiteboard), аудіо- та відеофоруми).

Організаційні форми ДН. Під формою навчальної діяльності розуміється характер організації навчальної діяльності, тобто дидактичного процесу. В дидактичному навчанні використовують наступні форми навчання: лекційні заняття, семінарські заняття, практичні і лабораторні заняття (лабораторний практикум), консультації, контрольні заняття (іспит, залік тощо), самостійна робота [14].

Лекційні заняття. Лекційні заняття ДН, на відміну від традиційних аудиторних, звичайно є асинхронними і виключають живе спілкування з викладачем. Однак при необхідності можна використовувати аудіо- і відеоконференції для проведення «живих» уроків.

Лабораторні та практичні заняття. Практичні заняття ДН припускають використання засобів колективного взаємодії, які повинні підтримувати інтенсивна взаємодія між учасниками групи. При необхідності студенти можуть використовувати допоміжні програмні засоби, які дозволяють автоматизувати процес виконання завдань.

Лабораторні заняття відрізняються від звичайних практичних необхідністю роботи з будь-яким обладнанням. У ДН ця проблема вирішується двома способами: використанням програмних симуляторів, що імітують роботу обладнання та лабораторних стендів; віддаленим доступом до реального устаткування. Перший варіант дозволяє виконувати роботи в зручний час без прив'язки до конкретного часу проведення заняття (асинхронний режим). Другий варіант припускає віддалений мережевий доступ до обладнання у визначений час за розкладом (синхронний режим). Для технічних спеціальностей робота на реальному обладнанні дуже важлива, тому потрібна організація віддаленого доступу. Програмні симулятори рекомендується використовувати як допоміжний засіб з метою підготовки до реальних експериментів.

Семінари. Семінари ДН є активною формою навчальних занять. Семінари можуть проводитися в асинхронному і синхронному режимі. В асинхронному режимі використовуються електронні дискусії. Перевагою асинхронних семінарів є те, що їх учасники спілкуються в зручний для кожного з них час. Кожен учасник у будь-який момент може вивчити історію розвитку обговорення і вступити в дискусію. Викладач може оцінити засвоєння матеріалу за ступенем активності учасника дискусії. Якщо конференція не знаходиться в конкретний момент часу під керівництвом викладача, то кожен учасник бачить на екрані всі тексти запитань і відповідей всіх інших учасників семінару.

У синхронному режимі викладачеві стає простіше керувати ходом дискусії, проте синхронні засоби спілкування вимагають присутності учасників семінару в один і той же час. Синхронні семінари можуть проводитися у ДН за допомогою телевізійних відеоконференцій і форумів.

У педагогічному аспекті використання семінарів в режимі відеоконференції не відрізняється від традиційного, так як учасники процесу бачать один одного на екранах моніторів або на екранах телевізора. До відеоконференцій, як показує досвід при проведенні семінарів з використанням відеоконференц-зв'язку треба звикати так як, часто спостерігається деяка затримка зображення на екрані при русі учасників.

Компромісним варіантом синхронних семінарів є текстовий форум, з одного боку він дозволяє вести обговорення з максимальним ступенем інтерактивності, з іншого боку він вимагає мінімальних ресурсів. Якщо в ході обговорення широко використовується графічний матеріал або необхідно додатково обмінюватися іншою інформацією, то необхідно використовувати графічний форум. Цей форум, по суті, являє собою не тільки засіб спілкування, але засіб спільної роботи.

Консультації. Консультації ДН є однією з форм керівництва роботою студентів і надання їм допомоги в самостійному вивченні дисципліни. Найчастіше для консультацій

використовується телефон і електронна пошта, рідше – електронні дискусії. Електронні дискусії можуть виявитися корисними, якщо консультації проводяться в груповому режимі, а не індивідуальному. Консультації допомагають педагогові оцінити особисті якості студента: інтелект, увагу, пам'ять, уяву і мислення.

Самостійна робота. Якщо самостійна робота є індивідуальною, то ніяких засобів спілкування для цієї організаційної форми не потребується. Якщо ж самостійна робота проводиться в груповому режимі, то тут можуть використовуватися ті ж засоби що для консультацій. Крім цього може виявитися корисним використання синхронних засобів (текстового і графічного форумів) для полегшення взаєморозуміння в ході виконання спільної роботи.

Контрольні заходи при здійсненні підготовки фахівців за дистанційною формою навчання у ВНЗ включають вхідний, поточний, рубіжний та підсумковий контроль знань, умінь та навичок, набутих студентом у процесі навчання. Вхідний, поточний та рубіжний контроль може здійснюватись дистанційно із використанням можливостей телекомунікаційного зв'язку, зокрема, відеоконференцзв'язку, або очно у комп'ютерному класі відповідно до рішення ВНЗ.

Дидактичне забезпечення певного навчального курсу має включати:

1. Вступ або методичні рекомендації. Це електронний документ текстового формату, де описана структура курсу, записані всі структурні одиниці й вимоги до вивчення курсу взагалі і кожної структурної одиниці, зокрема. Детально описані вимоги до контрольних точок (проміжного контролю) і детальний опис процедури проміжного контролю й критеріїв оцінювання. Особливо необхідно приділити увагу опису системи зарахування й термінів проходження проміжного контролю.

2. Заняття (інформаційні блоки) за матеріалами змісту структурної частини курсу. Це можуть бути лекційні теоретичні матеріали, що відповідають тільки певній визначеній структурній частині. Таких занять має бути стільки, скільки є структурних частин. Разом всі заняття складають повний теоретичний матеріал всього навчального курсу з дисципліни на семестр/сеію.

3. Тести. Створені тести з можливістю он-лайн тестування студентів й автоматичною перевіркою і зарахуванням у електронний журнал. Тести можуть бути різного типу і мати різні системи оцінювання: бальна система (100 балів); оцінка (2-5 балів); зараховано/не зараховано) та інше.

4. Практикум. Методичні рекомендації у текстовому електронному форматі, де детально описані практичні роботи, творчі завдання або опис проекту, в якому студенти мають взяти участь. У рекомендаціях мають бути дуже детально описані теоретичні джерела (якими студент може скористатися для виконання завдання), хід виконання роботи (покрокова інструкція) й форма та спосіб представлення результатів, з якими студент має звітувати про виконання роботи. Особливе місце має бути приділене критеріям оцінювання виконаної роботи та термінам отримання звітів викладачем.

5. Підручники. Книги, посібники, методичні вказівки для самостійної роботи, що супроводжують курс, повинні максимально допомогти студенту підготуватися до проходження тестів, творчих, практичних або проектних робіт. Це можуть бути книги в електронному текстовому форматі як самого викладача, так і інших авторів. Підручники можуть бути як основними (рекомендованими), так і додатковими чи альтернативними.

6. Словники. Викладач повинен додати до дидактичного пакету словники термінології, глосарій чи іншу довідкову літературу або матеріали. Це електронні документи в різних форматах, переважно, текстові.

7. Посилання. Список посилань на Інтернет-сторінки і ресурси мережі, що стосуються тем, що вивчаються в курсі навчальної дисципліни.

8. Форум. Проведення занять у форумі дозволяє викладачеві піднімати окремі теми з курсу й дозволити студентам давати відповіді, консультуватися безпосередньо з викладачем або дискутувати з іншими студентами своєї групи з теми навчального курсу.

9. Відповіді на найбільш популярні питання. З року в рік студенти задають питання з тематики курсу. Більша частина цих питань повторюються. Зібрані запитання й надана детальна відповідь викладача допоможе студентам швидше та якісніше отримати відповідь на свої запитання. Файл з відповідями має текстовий формат і доповнюється й поновлюється у міру надходження нових питань [18].

Висновки. Впровадження дистанційні форми навчання в вищих навчальних закладах України зумовлена особливістю сучасної економічної та соціальної ситуації, необхідністю забезпечення науково-технічного розвитку в країні, зміною парадигми освіти, встановленням згідно Болонської декларації єдиної європейської зони вищої освіти та активізацією європейської системи вищої освіти у світовому масштабі. Від сучасного вищого навчального закладу потребується впровадження нових підходів до навчання, що забезпечують поряд з його фундаментальністю та дотриманням вимог Державних освітніх стандартів розвиток у студентів комунікативних, креативних і професійних компетенцій, потреб у самоосвіті на основі потенційної варіативності змісту та організації освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Яценко Г. Комунікативна сутність дистанційного навчання: постановка проблеми // Вища освіта України. – № 3. – 2007. – С. 70-74.
2. Білоус О.А. Впровадження дистанційних технологій в навчальний процес / О. А. Білоус, Т. В. Завальна, Н. М. Захарченко // Теорія та методика електронного навчання: збірник наукових праць. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2010. – С. 10–12.
3. Казаринова Н.В. Межличностное общение: Конспект лекцій. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. – 64 с.
4. Шуневич Б.І. Розвиток основних компонентів для організації дистанційного навчання в Україні // Проблеми освіти: Науко-во-методичний збірник. – К.: Наук.-метод. Центр вищої освіти, 2003. – Випуск 33. – С. 45-56.
5. Яценко Г. Комунікативна сутність дистанційного навчання: постановка проблеми // Вища освіта України. – № 3. – 2007. – С. 70-74.
6. Степаненко С. Про трансформацію системи заочної освіти в умовах інтеграції в Європейський освітній простір // Вища школа. – № 2. – 2007. – С. 31-37.
7. Стрельников В.Ю. Технології дистанційного навчання у вищій школі // Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. – К.: Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. – Випуск 36. – С. 41-51.
8. Постанова Кабінет Міністрів України «[Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF)» [Електронний ресурс] – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1494-2003-%D0%BF>
9. Комісарова О.Ю. Психологічна підтримка студентів за допомогою телекомунікаційних технологій / О.Ю. Комісарова, М. Л. Смульсон // Теорія та методика електронного навчання : збірник наукових праць. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2010. – С. 117–126.
10. Машбиць Ю.І. Навчальна технологія (психологічний аналіз) / Ю.І. Машбиць // Актуальні проблеми психології. Психологічна теорія і технологія навчання / за ред. С. Д. Максименка, М.Л. Смульсон. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Т. 8, вип.6. – С. 166–177.
11. Смульсон М. Л. Інтелектуальний саморозвиток у віртуальному освітньому середовищі: зміна парадигми / М. Л. Смульсон // Актуальні проблеми психології. Психологічна теорія і технологія навчання / за ред. С. Д. Максименка, М.Л. Смульсон. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Т. 8, вип. 6. – С. 250–259.
12. Телекомунікаційні технології у навчальному процесі: методичні рекомендації [Електронний ресурс] / [М.Л. Смульсон, Н.М. Бугайова, В.В. Депутат, О.Ю. Комісарова, Ю.І. Машбиць, В. Й. Цап]; за ред. М.Л. Смульсон. – К., 2009. – Режим доступу: <http://www.psy-science.com.ua/Recommendation/>
13. Поцулко О.А. Дистанційна освіта в Україні / [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
14. Андреев А.А. Дидактические основы дистанционного обучения. – М.: Узд.РАО, 1999.

15. [Про затвердження Положення про дистанційне навчання](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04) МОН України; Наказ, Положення від 21.01.2004 № 40 / [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04>

16. Рыбалкина Н.В. Идея тьюторства - идея педагогического поиска [Текст]/ Н.В. Рыбалкина // Тьюторство: идея и идеология. – Томск, 1996. – С. 15-30

17. Щенников С.А. Основы деятельности тьютора в системе дистанционного образования. [Текст]/ С.А. Щенников, А.Г.Теслинов, А.Г.Чернявская. – М:Изд-во «Дрофа», 2005. – 608с.

18. Комплексна система підготовки дидактичного матеріалу для курсів дистанційного навчання з спеціальності [Електронний ресурс] / О.О. Гагарін, В.І. Гайдаржи, С.Д.Павловська ; Національний технічний університет України «КПІ». – Режим доступу : http://www.setlab.net/view=Gagarin_Tytenko

Рецензент: к.психол.н. Мась Н.М., Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка

к.т.н. Сальникова О.Ф. , к.психол.н. Сторожук Н.А.
ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ПРОЦЕСС СОЗДАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПРОДУКЦИИ

Статья посвящена исследованию дистанционного обучения как процесса создания образовательной продукции. В статье дано определение сущности понятия «дистанционное обучение» и определенные преимущества этой формы обучения по сравнению с теми, что используются в учебных заведениях в настоящее время. В статье раскрыта сущность основных моделей организационных структур дистанционного обучения в сфере высшего образования, а именно: дополнение к традиционному университетскому образованию, виртуальные университеты, консорциумы, соглашения. Также, раскрыто содержание компонентов (целей, содержания обучения, организационных форм, средств обучения, системы контроля и оценки результатов обучения) учебного процесса, который организован в дистанционной форме обучения. В статье определено, что дидактическое обеспечение определенного учебного курса должна включать: введение или методические рекомендации, занятия (информационные блоки) по материалам содержания структурной части курса, тесты, практикум, учебники, словари, список ссылок на интернет-страницы и ресурсы сети, форум, ответы на наиболее популярные вопросы и т.п.

Ключевые слова: дистанционное обучение, модель организационной структуры дистанционного обучения, компонент учебного процесса, учебный курс, тьютор, студент.

O. Salnikova, N. Storozhuk,

STRUCTURAL AND FUNCTIONAL ANALYSIS OF A TUTOR-BASED ACTIVITY IN THE ORGANIZATION AND MAINTENANCE TRAINING AND EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATION

The article investigates distance learning as a process of creating educational products. The paper defines the essence of the concept of «distance education» and identified the benefits of this form of education compared to those used in schools at present. The article revealed the essence of the basic models of organizational structures of distance learning in higher education, namely: a supplement to traditional university education, virtual universities, consortia agreements. Also disclosed the content of the components of the educational process organized by the distance (or mixed) learning: objectives, contents, organizational forms, learning tools, system monitoring and evaluation of learning outcomes. The article states that provide some didactic curriculum must include: introduction and guidance, employment (information blocks) for the structural materials of the course content, tests, practical tutorials, dictionaries, a list of links to web pages and network resources, forum, answers to the most popular questions and more.

Keywords: distance learning, organizational structure model of distance learning component of the learning process, course, tutor, student.